

KS. ADAM KUBIŚ

**JOHN BERGSMA, “BIBLE BASICS FOR CATHOLICS.
A NEW PICTURE OF SALVATION HISTORY”
(NOTRE DAME, IN: AVE MARIA PRESS 2012), S. X+182,
ISBN 13-978-1-59471-291-3**

Autor jest profesorem teologii biblijnej na franciszkańskim uniwersytecie w Steubenville (Ohio), oraz pracownikiem centrum teologii biblijnej imienia św. Pawła (*Saint Paul Center for Biblical Theology*), z siedzibą w Steubenville. Po ukończeniu studiów teologicznych w Calvin Seminary (Grand Rapids, MI), pracował przez cztery lata jako protestancki pastor. W tym czasie, odbywając specjalistyczne studia biblijne na katolickim uniwersytecie Notre Dame (Indiana), dokonał konwersji na katolicyzm (2001). Wśród biblistów znany jest ze swojej pracy doktorskiej, obronionej w 2004, a opublikowanej jako *The Jubilee from Leviticus to Qumran. A History of Interpretation* (Vetus Testamentum, Supplements; Leiden: Brill 2007). Specjalizuje się w Starym Testamencie i pismach z Qumran. Szerszemu gronu znany jest na terenie Stanów Zjednoczonych poprzez swoje popularizatorskie wykłady biblijne, które są upowszechniane w formie nagrań (CD/DVD/mp3) za sprawą witryny www.catholicproductions.com. Jego niezwykle talent dydaktyczny zyskał

KS. DR ADAM KUBIŚ, kapłan diecezji rzeszowskiej, doktor nauk biblijnych, adiunkt w Katedrze Teologii Biblijnej i Proforystyki w Instytucie Nauk Biblijnych KUL, autor książki *The Book of Zechariah in the Gospel of John*, Études bibliques (Nouvelle Série) 64, Pendé: Gabalda 2012. Kontakt: akubis@gmail.com

uznanie studentów uniwersytetu franciszkańskiego, którzy dwukrotnie wybierali go najlepszym wykładowcą wydziału.

Prezentowana książka jest owocem kilkuletniej pracy dydaktycznej autora ze studentami pierwszego roku uniwersytetu franciszkańskiego, którzy wybrali wprowadzający wykład „Principles of Biblical Study”. Sam autor wyznaje we wprowadzeniu, iż mimo regularnego czytania Pisma Świętego od 12. roku życia i posiadania doktoratu z teologii biblijnej, wciąż poszukiwał klucza do uchwycenia jedności Biblii. Dopiero praca ze studentami pomogła mu dostrzec jej jedność; kluczem w jej odkryciu okazała się koncepcja przymierza. Celem książki jest zatem ukazanie globalnego planu Pisma Świętego („the big picture”) zawartego w sześciu przymierzach opisanych na kartach Biblii.

Czytanie Pisma Świętego w kluczu przymierza nie jest nowatorskim pomysłem autora, ale sięga swymi korzeniami starożytności chrześcijańskiej, w tym Ireneusza z Lyonu, który stwierdził: „Zrozumienie... zawiera się w pokazaniu, dlaczego są liczne przymierza z ludzkością oraz w wyjaśnieniu, jaki jest charakter tych przymierzy” (*Adversus Haereses* I, 10, 3). Szkoda, iż autor nie przytoczył tego cytatu. Koncepcja przymierza była podstawową kategorią organizującą cały wykład teologii wczesnej reformacji, zwłaszcza w dziełach Jana Kalwina. W XX w. idea przymierza porządkowała podręcznikową teologię Starego Testamentu autorstwa protestanckiego biblisty Walthera Eichrolda, opublikowaną w języku niemieckim w latach 1933-1939 (trzy tomy). Przez następne dziesięciolecia przymierze funkcjonowało wśród badaczy Starego Testamentu jako klucz do uchwycenia całościowego przesłania nie tylko Starego, ale także Nowego Testamentu. Być może protestanckie pochodzenie autora wyjaśnia odwołanie się do tej koncepcji w jego wprowadzającym wykładzie Biblii, jednak użycie przymiotnika „nowy” w podtytule książki, sugerującym zupełnie nowe ujęcie historii zbawienia (właśnie przez odwołanie się do idei przymierza), wydaje się nadużyciem.

Przedmowę do książki (ss. IX-X) napisał inny znany konwertyta amerykański, Scott Hahn; również profesor teologii biblijnej franciszkańskiego uniwersytetu w Steubenville. Jest on autorem podobnej pracy wprowadzającej w ogólne przesłanie Biblii w kluczu przymierza (*A Father Who Keeps His Promises. God's Covenant Love in Scripture* [Cincinnati, OH: Servant Books 1998]) oraz jednego z najbardziej gruntownych studiów problematyki przymierza w Biblii (*Kinship by Covenant. A Canonical Approach to the Fulfillment of God's Saving Promises* [New Haven, CT: Yale University Press 2009]). W tym kontekście rodzi się pytanie o potrzebę kolejnej pracy poruszającej ten sam temat. Omawiana książka jest jednak bardziej ogólna,

łatwiejsza w lekturze i znacznie krótsza niż powyżej wspomniana, autorstwa S. Hahna, dzięki czemu może być z większym powodzeniem zastosowana jako wprowadzający podręcznik dla rozpoczynających studium Pisma Świętego.

We wprowadzeniu (ss. 1-7) autor wyjaśnia znaczenie terminu „przymierze”, odwołując się do powszechnie znanych rzeczywistości rodziny, małżeństwa czy adopcji. Przymierze jest zatem zdefiniowane jako prawny sposób włączenia człowieka w rodzinę Boga, w roli dziecka Boga i małżonki Boga. Kluczową rolę w zawarciu przymierza odgrywa postać „pośrednika przymierza”: Adama, Noego, Abrahama, Mojżesza, Dawida i Jezusa. Oryginalnym, choć nieco uproszczonym, ujęciem autora jest zwrócenie uwagi na górę, jako miejsce zawierania każdego z sześciu biblijnych przymierzy (Eden, Ararat, Moria, Synaj, Moria-Syjon, Moria-Syjon-Golgota). W przekonaniu autora nie jest to element akcydentalny, choć obiektywnie, wnikając w istotę rzeczywistości przymierza, ma on charakter marginalny.

Zasadnicza część książki zawarta jest w siedmiu rozdziałach (ss. 9-152). Pięć pierwszych traktuje kolejno o każdym z pierwszych pięciu przymierzy. Dwa ostatnie omawiają prorockie zapowiedzi nowego przymierza (Iz 9, 1-7; 11, 1-6; Jr 30-33; Ez 34, 36, 37) oraz ich wypełnienie w osobie Jezusa Chrystusa. Autor wprowadza także łatwy do zapamiętania schemat, w którym każde z przymierzy związane jest nie tylko ze swym pośrednikiem-mediatorom oraz górą (jako miejscem jego zawarcia), ale także konkretnym symbolizującym je znakiem. Są nimi: szabat w przypadku przymierza Boga z Adamem i Ewą, tęcza w przypadku Noachickiego przymierza Boga z całym stworzeniem, obrzezanie w przymierzu Abrahamowym, Pascha w przymierzu Mojżeszowym, Świątynia Jerozolimska w przymierzu Dawidowym oraz Eucharystia w nowym przymierzu dokonany w Jezusie. Doskonały warsztat biblijny autora widać w prezentacji postaci Adama (ss. 19-29). Autor nawiązał tutaj do najnowszych zdobyczy egzegezy, ukazując teologiczny obraz Adama jako pierwotnego syna, króla, kapłana, proroka i oblubieńca. W podobnym duchu, wręcz paralelnie, utrzymana jest syntetyczna charakterystyka postaci Jezusa, jako Syna Boga, króla, kapłana, proroka i oblubieńca (ss. 127-131). Ukazanie zależności pomiędzy przymierzem w Jezusie a każdym wcześniejszym przymierzem starotestamentowym zdradza u autora doskonałą zdolność syntezy (ss. 132-138). Widoczna jest ona także w niezwykle prostym, a przekonującym, zarysowaniu sylwetki Dawida, scharakteryzowanego z punktu widzenia polityki, liturgii oraz eschatologii (mesjanizmu) (ss. 88-91).

Książka napisana jest żywym, barwnym, czasem wręcz młodzieżowym językiem, który naprowadza na kontekst sali wykładowej, w jakim rodziła się

publikacja. Praca wzbogacona jest wieloma rysunkami wykonanymi przez samego autora. Wśród nich kluczową jest seria sześciu obrazków, powtarzanych po każdym rozdziale, pomagających uchwycić podstawowe elementy każdego z przymierzy: pośrednika, górę i znak. Podręcznikowy charakter książki widoczny jest także w częstym objaśnianiu wymowy słów hebrajskich (np. *mo'ed* – s. 15) oraz trudnych i rzadkich terminów angielskich (np. *filiation* – s. 19; *eschatological* – s. 88). Podręcznikowy walor książki nieco ucierpiał przez pojawienie się kilku błędnych sigli (np. s. 116, powinno być Ez 5:5-7, w miejsce 4:5-7, oraz s. 118, powinno być Ez 37:12-14, a nie 36:12-14).

Książkę charakteryzuje nie tylko stosunkowo częste odwoływanie się do najnowszych osiągnięć światowej biblistyki (autor przytacza powszechnie nieznane fakty, np. wspomina o ciszy panującej w kulcie izraelskim przed czasami Dawida), ale także odwoływanie się do żywej tradycji Kościoła, zwłaszcza do dzieł Ojców Kościoła, Tomasza z Akwinu i Magisterium (autor cytuje nie tylko Katechizm Kościoła Katolickiego, ale także Leona XIII, Piusa XII, Jana Pawła II, Benedykta XVI). Odwołania te umieszczone są w przypisach, które znajdują się na końcu książki (ss. 157-177). Komentarze odautorskie znajdujące się w przypisach są niezwykle ciekawe i świadczą o erudycji autora, doskonale poruszającego się we współczesnej literaturze przedmiotu. Umieszczenie przypisów na końcu książki utrudnia lekturę, choć w zamierzeniach wydawcy miało uwypuklić wprowadzający i popularyzatorski charakter publikacji. Cenny jest zamykający książkę wykaz pięciu użytecznych lektur, opatrzonych komentarzem autora i przeznaczonych dla wszystkich pragnących pogłębienia tematu (ss. 179-180).

Książka jest bez wątpliwa pożytecznym wprowadzeniem w lekturę Pisma Świętego. Słyszac czy czytając po raz kolejny tę samą historię biblijną jesteśmy przeświadczeni, iż doskonale znamy tekst Biblii. Czasem jednak mamy trudność w powiązaniu danego tekstu z całością Bożego Objawienia biblijnego. Świeżość języka i nowatorskość myśli autora przysłuży się każdemu nie tylko w spojrzeniu na wiele „starych” tekstów Biblii „nowymi” oczyma, ale w uchwyceniu całościowego „obrazu” Biblii, tak, by każdy mały jej fragment stawał się zrozumiały, dzięki osadzeniu go w kontekście wielkiej Bożej historii zbawienia.